

KJØNNSIDENTITET: Olav Østrem's informative og nyttige bok trenger en juridisk klargjøring som verner om religionsfriheten og ytringsfriheten i spørsmål som gjelder kjønnsidentitet.

Trenger supplement om kjønnsidentitet

BOK

Anmeldt

Olav Østrem

Hatefulle ytringer. Lov og rett i krenkingens tid

Cappelen Damm 2021

lb. 160 s.

Internett og sosiale medier har ført til at mange flere ytrer seg offentlig. Det styrker demokratiet. En negativ bivirkning er at mennesker utsettes for hets og hatefulle ytringer.

Her må det settes grenser. Ellers risikerer man at mange blir skremt fra å ytre seg offentlig. Og det vil være i strid med våre idealer om demokrati og ytringsfrihet.

FREMMER HAT

Olav Østrem er jurist og journalist. Han viser til at han er gift med en britisk kvinne med afghanske aner og muslimsk bakgrunn.

Deres to tenårings sønner vokser opp i en hverdag der

«muslim», «homo», «pakkis» og «jøde» kan bli brukt som skjellsord.

Normalt kan dette motarbeides med henvisning til moralske grenser og vanlig folkeskikk. Men dette er dessverre ikke nok.

Stortinget har vedtatt en straffelov (§ 185) om diskriminerende eller hatefulle ytringer. Dette er ifølge loven ytringer som truer eller forhåner noen, eller fremmer hat, forfølgelse eller ringeakt overfor noen på grunn av deres a) hudfarge eller nasjonale eller etniske opprinnelse, b) religion eller livssyn, c) seksuelle orientering, d) kjønnsidentitet eller kjønnsuttrykk eller e) nedsatt funksjonsevne.

HØY TERSKEL

I Norge er ytringsfriheten lovfestet i Grunnlovens § 100. Den er fundamental.

Terskelen må derfor være høy når ytringsfriheten skal avgrenses. Hvor går grensen

for hva som skal være tillatt?

Boka viser til mediedebatt og rettsaker som dreier seg om rasisme. Politidirektoratets statistikk viser at antall anmeldelser med hatmotiv har økt fra 218 i 2011 til 759 i 2019.

Somalisknorske Sumaya Jirde Ali har måttet tåle mye rasistisk hets.

En epost hun mottok våren 2017 lyder: «Du er en del av problemet. Du kan ikke endre noe som helst. Islam er en avskyelig døds kult og din hijab vitner på hvilken hjernevasket multikulturalisme-knullende fitte du egentlig er.»

TRAKK SEG TILBAKE

Samlet førte hetsen til at hun trakk seg tilbake fra offentlig debatt. Boka gjør godt rede for hvordan en slik sak blir behandlet i Høyesterett.

Der har det vært viktig å skille mellom ytringer om et emne og ytringer som angriper en eller flere personer.

En Ytringsfrihetskommi-

sjon ble utnevnt i februar 2020 for å foreta en gjennomgang av ytringsfrihetens stilling. Den har frist til 1. mars 2022.

Debatten om ytringsfrihetens grense vil fortsette i årene som kommer. Her er all grunn til å engasjere seg, også fordi denne grensen lett kan

tilpasse seg tidens rådende ideologier.

BIOLOGISK KJØNN

I den siste lovendringen av § 185 ble «kjønnsidentitet eller kjønnsuttrykk» ført inn i lovteksten. Boka drøfter ikke konsekvensene.

En sterk internasjonal LHBTQ-bevegelse har kjempet for at enhver

Vold fører ikke til bedre mellommenneskelige forhold

BOK

Anmeldt

Øystein Sørensen, Bernt Hagtvet og Nik. Brandal (red)

Politisk vold – former og årsaker

Dreyer, 2021

352 sider

Boken «Politisk vold – former og årsaker» er en vitenskapelig antologi. I tillegg til de tre redaktørene (Ø. Sørensen, B. Hagtvet og N. Brandal) er det sju andre høyt kvalifiserte medforfattere.

Alle har en omfattende vitenskapelig produksjon bak seg. Innhold og påstander i de ulike kapitlene er godt forankret i relevant litteratur som følger de ulike temaene.

KJØNNSBASERT VOLD

Boken er inndelt i tre hoveddeler. I den første bolken blir det gjort rede for voldsberedthet, generalstreik, myte, vold og europeiske fascisme og opprøret mot kolonialisme.

I del 2 beskrives «hellig vold» og vold som symbolsk uttrykk, som for eksempel «Den Islamske stat» (IS) og «Folkefronten for Palestinas Frigjøring» (PELP) står for.

Kjønnsbasert vold mot fiendens kvinner er skremmende lesning. Mange ungdommer uten utdanning og arbeid benytter vold som selvberging. I Del 3 beskriver Gandhis ikkevold, sett fra et norsk perspektiv.

NÆR I TID

Boken engasjerer fordi beskrivelsene og litteraturhenvisningene ligger så nært i tid.

Vi som lesere er en del av denne politiske utviklingen, hendelser i nær fortid som våre besteforeldre og foreldre har vært vitne til.

Berlin-konferansen i 1884/85 samlet talsmenn for de europeis-

ke stormaktene. De delte ganske enkelt de afrikanske landene mellom seg.

Tyskland og Storbritannia fikk overlegne maktposisjoner og utnyttet afrikanerne på det groveste.

KOLONISTYRE

Vi nordmenn har som i mange andre «opplyste» land i over 100 år vært opptatt av å redde mennesker som ikke kjente til det kristne budskap. Imidlertid var det lite som ble gjort for å hindre europeiske land å tilegne seg makt gjennom sitt kolonistyre.

Churchill, som selv hadde for-

dømt Hitlers regime, var selv ansvarlig for undertrykkelse av asiatiske og afrikanske land. Han hadde ansvar for en rekke internerings- eller konsentrasjonsleirer også etter Den andre verdenskrig.

Europeerne hadde ikke tatt innover seg at alle mennesker er like mye verd uansett kjønn, rase eller bosted.

ENORM JERNBANE

Tore Linné Eriksen bruker i sitt innlegg Kenya som eksempel. Han gir leserne et sterkt innblikk i humanismens vrengebilde. Allerede fra 1888 startet Imperial British East Africa Company med tropper fra

TERSKEL: Terskelen må derfor være høy når yringsfriheten skal avgrens. Hvor går grensen for hva som skal være tillatt? spør Jon Kvalbein. Bildet er fra Karl Johans gate for koronaens tid.

Foto: Vidar Ruud/NTB/NPK

skal ha rett til å bestemme sitt eget kjønn. Å tiltale transpersoner i samsvar med deres biologiske kjønn blir her omtalt som en krenkelse av deres menneskeverd.

Forfatteren av Harry-Potter-bøkene, J.K. Rowling, utløste en hatkampanje mot seg fordi hun uttrykte seg kritisk til deler av ideologien til transbevegelsen.

Den profilerte ateisten Richard Dawkins ble nylig fratatt den humanistprisen han mottok i 1996 fordi han påsto at en transkvinne ikke er en kvinne dersom «hun» defineres etter sine kromosomer!

Kristne som fastholder en bibelsk seksualmoral og anser ekteskapet som et livslangt forhold mellom en mann og en kvinne, ri-

sikerer i dag en hatpreget omtale.

Olav Østrem har skrevet en informativ og nyttig bok. Men den trenger et supplement, en juridisk klargjøring som verner om religionsfriheten og yringsfriheten i spørsmål som gjelder kjønnsidentitet.

Jon Kvalbein

Seniorane er ein stor ressurs

BOK

Anmeldt

Mette Bugge

Senior

Veien til et langt og lykkelig arbeidsliv

Cappelen Damm 2021

lb.; 200 sider

Forfatteren (69) har vore journalist i Aftenposten i 43 år, og kjenner seg på ingen måte klar til å slutta. Arbeidet gir inspirasjon og glede.

Ho fortel at ho alltid har prøvd å vera open for å læra og lytta, og slik sett bli venn og fortruleg med alle endringane som har kome gjennom meir enn fire tiår. For det skjer hyppige endringar og til dels store endringar i alle yrker og samanhenger.

Spørsmålet då er om alle klarar å hengja med i svingane, eller om det er enklart å trekkja seg ut.

Eller å bli verande, men ved å bli ein vanskeleg senior, ein surpomp som både set seg i mot alle endringar, og som sjølv dreg seg unna og ikkje gjev gode bidrag inn i arbeidsmiljøet.

RØSKA OPP I MYTER

Bugge skriv at noko av målet med boka er å røska litt opp i myter om korleis eldre (eller betre: godt vaksne) arbeidstakarar er og kan vera. Bugge meiner at mange set seniorane så altfor lett i bås.

Men dei er i like stor grad einskildindivid som folk i alle andre aldersgrupper. Om unge, vaksne og godt vaksne kan dra godt saman, og ikkje tilleggja alderen unødig vekt, så kan store ting skje rundt om i bedrifter og arbeidsplassar.

PENSJONIST

Det har vore spennande å lesa, mellom anna avdi eg kjenner

meg att i deler av det Bugge skriv. Eg er også 69, og har vore yrkesaktiv i 43 år, men har nyleg vorte pensjonist.

Eg har hatt hatt sju ulike stillingar innan ulike deler av norsk kyrkje- og kristenliv. Det har vore rike år, men ein har også gjort seg sine erfaringar med tanke på både ulike typar leiing, kollegafellesskapet, det å utvikla endringskompetanse, og mykje meir.

Eg har både som heilt ung hatt godt vaksne leiarar eller sjefar. Men også som godt vaksen hatt heilt unge leiarar.

Begge deler har vore spennande. Men at det alltid skal gå godt er ikkje sjølv sagt. Det krev involvering frå den einkilde tilsette – både innan leiarskapet og alle som er på «golvet».

VIKTIGARE ENN DEI VAR KLAR OVER

Bugge er også innom forventningar til det å verta pensjonist. Mange forreknar seg der. Nokre angrar at dei går av alt etter to veker!

Arbeidet var viktigare for dei enn dei var klare over. Nokre går fort leie av å gå tur eller vera på hytta eller å slikka sol i Spania!

Sikkert er det at seniorane er ein stor

ressurs, både innan kyrkje og misjon, og elles. Eit fornøyeleg vers frå Josvaboka i Det gamle testamente (13,1) kjem for meg når eg skriv desse linjene:

«Då Josva var gammal og langt oppe i åra, sa Herren til han: Du er no vorten gammal og er komen langt opp i åra. Men enno er det mykje av landet som skal takast!»

At det er gode og fleksible pensjonsordningar i samfunnet vårt, er eit stort gode! I Guds rike er det ikkje heilt på same måten: Det står mykje arbeid att!

Paul Odland

handelselskapet for å erobre Kenya, få år senere overtok britiske styrker erobringen. Titusener ble drept, og beitemark og kvegflokker ble konfiskert. For å anlegge en enorm jernbane var det behov for verdifulle jordområder overtatt til spottpris.

Arbeidskraft ble utnyttet på det groveste. Dersom afrikanerne uttrykte misnøye, ble dette regnet som kriminalsaker. Da Den andre verdenskrig startet ble all politisk virksomhet fra afrikanske side forbudt.

MISTET EIENDOM OG ARBEID

Etter 1945 overtok flere europeere jord og beiteområder i Kenya som belønning for sin innsats i krigen. Jorda ble tatt fra afrikanerne som nå ble dømt til å miste eiendom og arbeid.

Tusenvis ble sendt til reservatene. I 1952 startet Mau Mau-opprøret, og det skulle vare i åtte år. Britene slo hardt tilbake.

Linné Eriksen beskriver Englands inngripen som statsterrorisme forkledd som liberalisme. Churchill forstod gradvis hvor ille situasjonen i Kenya var.

Han var redd for det britiske imperiets omdømme. Opplysningene som nå ble kjent gjorde at en mistenkte at den britiske opinion var like passiv og stilltende samtykkende som flertallet i Nazi-Tyskland var.

Likevel tok der lang tid, hevder Linné Eriksen, før enkeltpersoner, stammer og bosettere fikk lagt til rette for et menneskelig liv.

Verken fysisk eller psykisk

vold fører til bedre mellommenneskelige forhold.

ZULUFOLKET

Inge Eidsvåg er inspirert av Martin Luther King jr. som hevdet at den eneste metoden for å hjelpe undertrykte mennesker i deres kamp for frihet, var Gandhi sin ikkevoldsfilosofi.

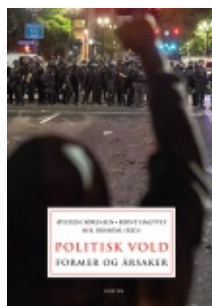
Gandhi hadde selv opplevd rasehat fra de hvite kolonistene, da han som ung jurist kom til Sør-Afrika i 1892. Likevel var han oppdratt med at inderne som overlegne i forhold til de «svarte».

Gandhi ble noen år senere engasjert i zulufolket sine lidelser.

De ble fratatt sine eiendommer, og mange ble massakrerte og drept.

Gandhi forstod betydningen av ikkevoldskamp. Han ble også et forbilde for Nelson Mandela som forsto at ikkevold var en vei for å bekjempe både rasisme, kolonialisme og økonomisk utbytting.

Eidsvåg «følger» Gandhis tilbakereise til India og hans politiske virke. Det var vanskelig å få gehør for ikkevoldsmetoden. I januar 1948 ble Gandhi redaktør i et ukentlig hindumagasin.

FREDELIG KONFLIKTLØSNING

Eidsvåg er opptatt av hva vi i dag

klan lære av Gandhi. Han mener at det første og viktigste område er: fredelig konfliktløsning, deretter kommer religiøs toleranse, det siste område vi bør legge vekt på er nøydsomhet og solidarisk livsstil.

For oss som lesere blir politisk vold tydeliggjort. Det er utfordrende å lære om hvor vanskelige situasjoner mange mennesker lever under.

Boken påminner oss om å vise respekt for det enkelte mennesket uavhengig av land og religiøs tilhørighet.

Andre medforfattere er: R. Abdulkader, T. Emberland, R. Griffin, R. Larsen og I. Skjelsbæk, E.C. Wolff, B. Østby, og Ø. Østerud.

Liv Wergeland Sørbye